

בית סוהר מג"ן - מרכז גוף ונפש

בית סוהר מג"ן מרכז גוף ונפש

מיתקן לאוכלוסיות ייחודיות

מג"ן הוא מיתקן כליאה ייחודי, המאגד אוכלוסיית אסירים בעלי צרכים מיוחדים בתחומים הגופני, הנפשי והחינוכי.

בית סוהר מג"ן נפתח בספטמבר 2001 במבנה חדש, המאפשר טיפול מקצועי ברמה גבוהה לאסירים הזקוקים להתייחסות אינטנסיבית. האוכלוסייה מורכבת מעברייני מין, מעברייני אלימות במשפחה, מצרכני סמים, מאסירים בעלי נטיות אובדניות, מאסירים טעוני פיקוח, וכן מחולים, מתושבים ומחולי נפש.

מטרות הקמת בית הסוהר גזורות מיעדי הארגון:

■ טיפול באוכלוסיות מיוחדות.

■ שילוב בין ביטחון לטיפול.

■ טיפוח הקשר עם הקהילה.

השירותים הניתנים במסגרת המיתקן כוללים אבחון, טיפול פסיכיאטרי, אבחון קרימינולוגי, הערכת מסוכנות, מתן ייעוץ מקצועי על ידי מומחים, טיפול סוציאלי וחינוכי ותעסוקה שיקומית.

בשל מורכבות האוכלוסייה, את הטיפולים מבצע צוות רב מקצועי הכולל פסיכיאטרים, פסיכולוגים, קרימינולוגים קליניים, אחיות, חובשים, מרפאים בעיסוק, עובדים סוציאליים, קציני חינוך, גורמי תעסוקה וסוהרים שהם חובשים בהכשרתם.

המגמה היא לבנות לכל אסיר תוכנית טיפולית אישית, המותאמת לצרכיו.

בהוצאת שרות בתי הסוהר, דוברות
ת.ד 81, רמלה 72100
טל: 08-9776806 פקס: 08-9776859
www.ips.gov.il

עורך אחראי:

גונדר משנה עופר לפלר, דובר שב"ס

עורכת:

רב כלאי ניקול אנגלנדר-אלמליח

כתיבה:

כלאי אביטל וייץ, ממ"ן יעל קארו

צילומים:

אלי אטיאס

עיצוב והפקה:

סטודיו יונתן לון

© כל הזכויות שמורות

שרות בתי הסוהר

דצמבר 2005

"גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה" (נדרים מט', ע"ב)

אסירי עבודה

האסירים שמגיעים למג"ן מועסקים באחזקה ובתפעול שוטף של המיתקן. הם ממוינים מבתי הסוהר השונים על פי יכולתם האישית והמקצועית והתנהגותם החיובית. האסירים שוהים באגף נפרד למגורים. עליהם להיות נקיים מסמים, ללא מגבלות רפואיות שיגבילו את יכולת עבודתם, ובעלי מקצוע או כישורים בתחומים שונים. עבודתם נעשית בפיקוח של אנשי מקצוע של שב"ס בתחומי המשק, החינוך והתעסוקה, ובצמוד להם.

"איש אינו יודע למה הוא מסוגל עד שהוא מנסה" (פובליו סירוס)

פרויקט "אסירים תומכים"

במסגרת אגף טעוני הפיקוח פועל פרויקט "התומכים", הייחודי בשירות בתי הסוהר. התומכים הם קבוצת אסירים המסייעת לאסירים אחרים תוך העצמה אישית של הצד הנותן והצד המקבל. הפרויקט משיק לכל תחומי העשייה של בית הסוהר. האסירים התומכים מקשרים בין האסירים לצוות, ומלווים את האסירים הנתמכים בפעילויות השוטפות במהלך היום. הליווי הצמוד מעניק לאסירים תמיכה חברתית ונפשית, שמטרתה לסייע בהפגת מתחים ובחיצוק, ולעודד לתפקוד חיובי ולהשתלבות בתעסוקה ובפעילויות החינוך. מלאכת איתור התומכים ארוכה וקפדנית, ומשלבת גורמי ביטחון וטיפול בתהליך. התומכים מאתרים בבתי הסוהר השונים על פי יכולת תפקודית והתאמה אישית, וכן על פי מידת הסיכוי שהתומך יממש את היכולת הגלומה בו לבצע שינוי אישי תוך כדי עבודתו. החשיפה היומיומית לאוכלוסיית טעוני הפיקוח מחייבת את התומכים לפתח מיומנויות של הקשבה, סובלנות, רגישות ושליטה בכעסים. על פי התפיסה הטיפולית בבית סוהר מג"ן, התומך עובר תהליך של מודעות ושינוי באמצעות למידה וחשיפה לכלים טיפוליים שאליהם לא היה חשוף קודם לכן, וכן באמצעות ליווי אינטנסיבי של גורמי הטיפול וצוות האגף, ומפתח מיומנויות תקשורת ויכולת הכלה וקבלה של האחר.

”אין האנשים זקוקים לשום תרופה כשם שהם זקוקים לתקווה” (יורק בקר)
טעוני פיקוח - אוכלוסייה בעלת צרכים מיוחדים

אגף טעוני הפיקוח הוא אגף ארצי, המאכלס אסירים שהוגדרו ככאלה בוועדת טעוני פיקוח. מדובר בעצורים/אסירים עם רמת תפקוד מינימאלית, בעיות התנהגות וקשיי השתלבות מהותיים, חלקם מוגדרים כחולי נפש או כבעלי הפרעת אישיות, פיגור או מצב בריאותי ירוד, אסירים שאינם מסוגלים לטפל בצרכיהם היומיומיים וזקוקים לעזרה לצורך תפקוד, ובשל מגבלותיהם, חשופים לניצול או לפגיעה על ידי אסירים אחרים. אלה אסירים שנפלטם מאגפים רגילים, ולא פעם מעסיקים את הנהלת הכלא והסוהרים, בעיקר בשל פגיעות עצמיות חוזרות ונשנות, התנהגות חריגה ודרישה בלתי פוסקת לתשומת לב.

בהגיע אסיר בעל מאפיינים כאלה למג"ן, הוא עובר אבחון צרכים ייחודי, ונבנית לו תוכנית טיפולית אישית המותאמת ליכולותיו. זאת על מנת ליצור מסלול שיאפשר שינוי תפקודי והתנהגותי כבסיס להשתלבות מחודשת בקהילה, תוך רכישת כלים ומיומנויות, העצמתו וחשיפתו להתמודדויות יומיומיות.

הטיפול באסירים השוהים במר"ש מתנהל בהתאם לעקרונות הטיפול באסירים החולים ומעוגנים ב"חוק זכויות החולה", כלהלן:

זכויות החולה

1. הזכות לקבל טיפול רפואי.
2. טיפול רפואי נאות.
3. מידע בדבר זהות המטפל.
4. הזכות לקבל חוות דעת נוספת.
5. הבטחת המשך טיפול נאות בהעברת חולה ממטפל למטפל וממוסד למוסד.
6. שמירה על כבוד החולה.
7. שמירה על פרטיות החולה.
8. טיפול במצב חירום רפואי.
9. הסכמה מודעת לקבל טיפול רפואי.
10. הזכות לקבל מידע מהרשומה הרפואית (התיק הרפואי).
11. שמירה על סודיות רפואית.
12. מסירת מידע רפואי לאדם אחר, הרשאי לקבל את המידע.

במר"ש פועלים ארבעה אגפים עיקריים לטיפול באסירים החולים:

■ **אגף פליליים** - מיועד לקבלת חולים לאבחון, לטיפול, להערכה רפואית, להכנה לניתוח או טיפול לאחר ניתוח, לאיזון תרופתי, לבדיקת אסירים/עצורים במרפאות רפואיים מומחים במר"ש או במכוני חוץ בבית החולים אסף הרופא, ועוד.

אגף זה כולל אסירים סיעודיים קשישים, נכים או מוגבלים הלוקים במחלות כרוניות ממושכות (מחלת לב וכדומה) ונתמכים על ידי אסירי עבודה סיעודיים.

■ **הפרדה רפואית** - האגף מיועד לחולים טעוני הגנה השוהים במר"ש מסיבות רפואיות בלבד, או לאסירים החולים המחלה מדבקת (פרט לשחפת).

■ **אגף לבידוד שחפת** - מהמשוכללים בעולם. מאכלס אסירים פליליים חולי שחפת הזקוקים לטיפול רפואי. אופן האוורור הייחודי שבאגף מונע הידבקות במחלה.

■ **אגף ביטחוניים** - לאסירים הסובלים ממחלות כרוניות.

”הגוף - שמש הנפש” (רבנו בחיי) בריאות הגוף - מר”ש

3. אשפוז והשגחה לאחר ניתוחים וטיפול בחולים כרוניים, חולים סיעודיים ותשושי נפש. יצוין, כי יש חולים המגיעים לצורך אבחון והערכת מצב. במר”ש יש רופאים כלליים ורופאים מומחים (פנימאים, קרדיולוגיים, ועוד) המבצעים ביקורי חולים ומעניקים לחולים טיפול רפואי. בנוסף יש אחים ואחיות, וסוהרי ביטחון עם הכשרה של חובשים.

במסגרת מר”ש נמצאות יחידות נוספות: יחידת רנטגן, יחידת מעבדה הנותנת שירותים למר”ש ולשב”ס בכלל (מעבדה קלינית ומעבדה לבדיקת סמים), יחידת פיזיותרפיה, ויחידת דיאליזה על ידי צוות רפואי מוסמך לטיפול באסירים חולים באי ספיקה כלייתית, כולל הפעלת חדר ניתוח לניתוחים קטנים באמצעות רופאים מומחים.

מר”ש הוא מרכז רפואי ייחודי, הנותן מענה רפואי מקצועי ברמה ארצית לאוכלוסיית אסירים ועצורי שב”ס. במידת הצורך, ניתנים שירותים רפואיים גם לעצורים ממשרתת ישראל ומהצבא, וכן לנשים, לקטינים, לתושבי הארץ והשטחים, לתושבי אי”ש, ועוד.

יעדים מרכזיים של המר”ש הם מתן טיפול רפואי לאסירים חולים, אחזקת חולים אשר עקב מחלתם אינם יכולים לשהות במסגרת בתי הסוהר, וטיפול לאחר אשפוז בבתי חולים בקהילה. המיתקן מתפקד על פי נורמות וקודים אתיים רפואיים, כמקובל בכל מוסד רפואי.

למרכז הרפואי מר”ש מגיעים אסירים מכל רחבי הארץ לשלושה סוגי צרכים:

1. מרפאות פנים, קרי בדיקות מומחים המתקיימות בתוך מר”ש ועל ידי רופאים חיצוניים.
2. מרפאות חוץ, קרי בדיקות מיוחדות המתבצעות בבתי חולים בקהילה (אסף הרופא, בלינסון, תל השומר, ועוד). האסירים מגיעים למר”ש, ומשם, באמצעות צוות ליווי מיוחד, מגיעים לבדיקות או לטיפול הנדרש.

במג"ן קיימת אוכלוסיית אסירים ייחודית, המאופיינת בחסכים רגשיים, חינוכיים-תרבותיים ותפקודיים. רבים מהאסירים האלה חסרי מיומנויות וכלים בסיסיים להתמודדות עם חיי המציאות וחסרי משאבים ומקורות צמיחה.

הסביבה הטיפולית-חינוכית המקיפה את האסיר, מספקת לו סיוע פסיכולוגי ותמיכה במצבי משבר ואובדן. לאור זאת, בקרב האסירים ניכרת ירידה משמעותית ברמת מקרי האלימות, לרבות פגיעות עצמיות, מעשים אובדניים, התנהגות אימפולסיבית ודרישות לטיפול מיידיים.

העובדים הסוציאליים פועלים במטרה לאתר מוקדים בעיתיים וצרכים מיוחדים, ולתת להם מענה. הטיפול מהווה כלי להפגת מתחים וליצירת אווירה נוחה, תוך התמקדות בחיזוק יכולותיו האישיות של האסיר, בהגברת שליטתו העצמית ובהקניית כלים להתמודדות עם קשיים. כך מתנהלים סוגי הטיפול השונים:

■ **הטיפול הפרטני** - מיושם בעיקר באמצעות שיחות אישיות של העובד הסוציאלי עם האסיר המטופל.

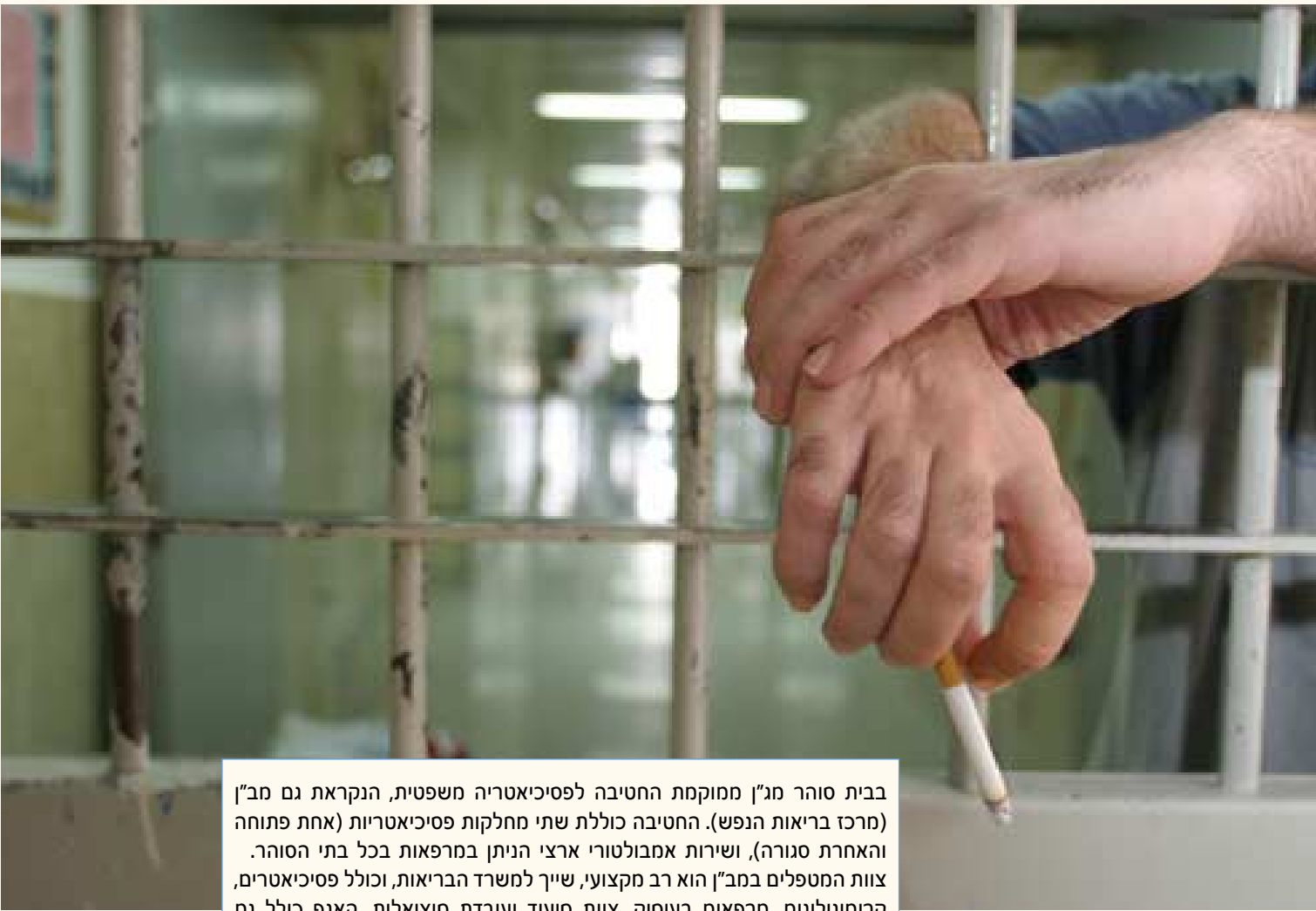
■ **הטיפול הקבוצתי** - מופעלות קבוצות טיפוליות שונות אשר מציעות דרכי התמודדות נורמטיביות, הגברת המודעות ופיתוח יכולות חברתיות, כגון: כישורי חיים, שליטה בכעס, התמודדות עם אבדן וחולי, ועוד.

■ **הכנה לקראת שחרור** - בניית תוכנית אישית לאסיר, המתבססת על הערכת צרכיו ותפקודו והפנייתו לגורמי הטיפול בקהילה.

הטיפול, החינוך והשיקום

"עם שלמות הנפש באה שלמות הנפש" (ש"י עגנון)

בריאות הנפש - מב"ן

בבית סוהר מג"ן ממוקמת החטיבה לפסיכיאטריה משפטית, הנקראת גם מב"ן (מרכז בריאות הנפש). החטיבה כוללת שתי מחלקות פסיכיאטריות (אחת פתוחה והאחרת סגורה), ושירות אמבולטורי ארצי הניתן במרפאות בכל בתי הסוהר. צוות המטפלים במב"ן הוא רב מקצועי, שייך למשרד הבריאות, וכולל פסיכיאטרים, קרימינולוגים, מרפאים בעיסוק, צוות סיעוד ועובדת סוציאלית. האגף כולל גם סוהרים וחובשים מטעם שב"ס.

במחלקות מאושפזים הן אסירים והן עצורים. חלקם מאושפז מרצון (על פי צו שופט לצורך הסתכלות או לאשפוז מבתי הסוהר השונים), וחלקם בכפייה - על פי הוראת אשפוז של הפסיכיאטר המחוזי.

הטיפולים ניתנים בהתאם להוראות החוק לטיפול בחולי הנפש וחוק זכויות החולה. המאושפזים במחלקות סובלים ממגוון מחלות והפרעות נפשיות, ומטופלים באמצעות תרופות פסיכיאטריות, שיחות פרטניות, טיפול פרטני וטיפול קבוצתי במסגרת ריפוי ועיסוק, או בטיפול קבוצתי בהבעה וביצירה.

השירות האמבולטורי של מב"ן כולל מעקב פסיכיאטרי, הערכות מסוכנות וטיפול קבוצתי ייעודי לעברייני מין.

בחזרה לחברה - השיקום

חשיבות רבה נודעת לקשרי הגומלין של גורמי הטיפול בבית הסוהר עם הקהילה, ומושם דגש מיוחד על הכנת האסיר לקראת השחרור באמצעות גיבוש תוכנית טיפולית מתאימה.

גורמי הטיפול בקהילה הם שותפים פעילים לתהליך בניית תוכניות השיקום, ביניהם נציגים ממשד הבריאות, מהרשות לשיקום האסיר, מהביטוח הלאומי, ממשד העבודה והרווחה, ועוד.

עוד במהלך המאסר מתכנסות ועדות רב-מקצועיות כדי לפתח ולגבש תוכניות שיקום אשר יהלמו את הצרכים הייחודיים של האסיר, כולל פתרונות מוסדיים עבור אסירים סיעודיים, חולים, מחוסרי דיור, נרקומנים, קשישים, אסירים המוגדרים כסובלים מתחלואה כפולה, ועוד. מעורבותם בתהליך טרם סיום המאסר משמר את הרצף הטיפולי, ועשוי לאפשר קליטה מתאימה יותר בעת החזרה לחברה.

פעילות מג"ן למלחמה בסמים

רבים מהאסירים במג"ן מוגדרים כמי שסובלים מתחלואה כפולה, שהיא שילוב של מחלת נפש עם התמכרות ממושכת לסמים. הטיפול התרופתי, המשנה את מצבי התודעה מצד אחד אך תורם לאיזון הנפשי של האסירים מצד שני, מחייב לנקוט משנה זהירות בכל הנוגע לגמילה מסמים.

במקביל, מושם דגש על המלחמה בנגע הסמים במישור הביטחוני: סיכול ניסיונות של אסירים להחזיר סמים אל בין כותלי בית הסוהר באמצעות ביקורים, חופשות ונסיעות. כן מתבצעים חיפושים מדוקדקים בעת קבלתם של האסירים ובעת שהותם במאסר.

במישור הטיפולי קיימות פעילויות משני סוגים:

■ **קבוצת N.A.** - במג"ן מתקיימת זה כשנתיים קבוצת N.A. ייחודית, המותאמת לצורכי האסירים. את הקבוצה מנחים דוברים בעלי יכולת הכלה, אמפטיה ומסוגלות להתמודד עם אוכלוסייה ייחודית. הדוברים קיבלו הדרכה על ידי הצוות הטיפולי במג"ן, בשיתוף עם הנהלת ה-N.A.

■ **שבועות פעילות מרוכזים** - אחת לשנה מתקיים במג"ן שבוע פעילות מרוכז למניעת השימוש בסמים. במשך השבוע מתקיימות פעילויות מניעה הכוללות: סדנאות, פעילות אומנות ויצירה, סרטים והרצאות בנושא, כל זאת על מנת להתמקד בבעיות השימוש בסמים וכדי לעורר מודעות לניקיון מסמים.

מרכז "תלמים"

מרכז חינוכי, תעסוקתי ושיקומי

במגן פועל מרכז תעסוקתי-חינוכי-שיקומי ייחודי ורב-תחומי - "תלמים", המותאם לצרכים של אוכלוסיית האסירים. המרכז מאפשר לאסירים להשתלב במסגרת תפקודית מגוונת:

■ **חינוך פורמלי** - כיתות לימוד ברמות שונות, החל מלימוד השפה העברית (קריאה וכתובה), דרך מקצועות לימוד עיוניים - כגון הבנת הנקרא, גיאוגרפיה והיסטוריה, ועד להשלמת השכלה בנושאי הלימוד.

■ **מסגרות העשרה** - חוגים וסדנאות אשר חלקם מתנהל במקביל לשעות הפעילות של המרכז (ובכך מרחיבים את מספר האסירים הפעילים בהם) וחלקם האחר מתנהל בשעות אחר הצהריים והערב (לדוגמה, חוגי מחשבים, טיפול באמצעות בעלי חיים, יוגה, חוגי "אדלר" וקבוצות בהנחיית סגל החינוך, כגון: תכנון זמן, קבוצת זוגיות, ועוד).

■ **תעסוקה יצרנית** - עבודה יצרנית, שתוצרתה היא חלקים המסופקים למפעלים מחוץ לבית הסוהר, ולעתים - לראשונה בחייהם כאסירים - מאפשרת לאסירים לקבל שכר עבור עבודתם. אופייה המיוחד של אוכלוסיית האסירים טעוני הפיקוח, דורשת התאמה אישית ומיוחדת של לימודים או עבודה לכל אסיר, ובמקרים רבים נעשים שילובים בין המסגרות השונות.

החינוך במגן

מערך החינוך וההשכלה פועל בשילוב כל מערכות בית הסוהר ויש לו מספר מטרות:

- הקניית השכלה ברמות שונות לאסירים.
- הקניית נורמות וערכים חברתיים.
- פיתוח והקנייה של כלים יצירתיים לביטוי עצמי.
- חיזוק הקשר בין האסיר למשפחתו.
- פיתוח מודעות לפעילות ספורטיבית וכושר גופני.
- פיתוח והעמקה של קשרי הגומלין עם גורמים בקהילה.
- הרחבת אופקים בתחומי דעת ותרבות.
- פיתוח תוכנית הסברה, מניעה ומודעות בנושא סמים.

